

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

2 Vtrum quantitas molis sit res distincta à substantia materiali, &
qualitatibus eius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

de celo, quod quantum est & non diuisibile. Ad quā solet responderi, dupliciter posse aliquid esse diuisibile, primo re ipsa, & executione: & hoc modo non esse de ratione quanti: alio modo mentis designatione: & hoc modo esse de ratione quanti esse diuisibile, quatenus in quolibet quanto potest designari vna pars extra aliam. Sed, quia hæc respectu quantitatis continua magis est extensio ipsa quam diuisibilitas, addere possumus, aliud esse loqui de quanto præcise ex vi quantitatis, aliud ratione subiecti, vel materiæ, in qua est quantitas. Priori modo omne quantum diuisibile est, quod est ex se, etiam re ipsa: posteriori autem modo heri potest, ut ratione subiecti non possit eadem diuisibilitas in actum redigi, & ita contingit in celo. Adde, licet ab agente naturali diuidi non possit, per diuinam tamen potentiam posse. Idemque dicendum est de minimo naturali. De toto vero heterogeneo nulla est difficultas, quia naturaliter etiam diuidi potest, & partes diuisæ licet in ratione substantiæ non maneant eiusdem rationis, in ratione quantimaneant: & hoc est quod ad rem præsentem spectat.

XIII. De rebus vero successiuis nō multum curandum esset, etiam si sub hac definitione non comprehenderentur, quia non sunt quantæ per se, sed per accedens, neque habent extensionem omnino positivam, sed includentem negationem, ut infra videbimus. Tamen ut in omni opinione satisfaciamus, dicendum est, in vnoquoque quanto debere partes inesse cum proportionem, & iuxta modum essendi talis entis. In rebus ergo successiuis insunt partes successiuo modo, in eas diuisibile est totum, saltem mentis designatione, sic enim, & plures dies in eodem tempore insunt, & mente in eo diuiduntur, & re ipsa vnus motus continuus posset diuidi in duos, non qui simul sint (hoc enim est contra rationem successiui) sed qui successione discreta fiant.

Diuisio quantitatis in continuam, & discretam.

XIV. In vltima obiectione tangitur diuisio quantitatis in continuam & discretam, quam statim Aristot. tradit post definitionem illam significans vtriusque membro definitionem conuenire. Addit vero Aristot. magnitudinem esse, id quod in continua diuisibile est. Quod non est intelligendum in sensu composito (ut sic dicam) sed in diuiso, id est, magnitudinem esse diuisibilem in ea, quæ sunt continua ante diuisionem, non vero quod post diuisionem continua maneant, id enim inuoluit repugnantiam, nisi vel continuitas intelligatur debere conuenire singulis partibus diuisis in se, & respectu aliarum partium, quibus ipsæ consent, vel diuisio fiat sola mentis designatione. Non declarat autem ibi Aristot., quæ sint continua, nam id supponit ex his, quæ superius dixerat de vno, & ex prædicamentis, vbi in c. de Quantit. dicit. Ea esse continua, quæ vno communi termino copulantur, quam definitionem in sequentibus sectionibus amplius declarabimus, simul cum subdiviſione quantitatis continuæ in lineam, superficiem, & corpus, quam ibi Aristot. subiungit.

XV. Multitudinem autem, seu quantitatem discretam describit Aristot. dicens. Esse id quod potestate in non continua diuisibile est, quod eodem est modo exponendum, scilicet, in ea quæ continua non erant. Inde vero oritur difficultas tacta quo modo, scilicet, potentia diuisibilis sit, quod est actu diuisum. Dicendum vero est, hic maxime habere locum responſionem illam de diuisione per mentis designationem. Nam, ut infra dicam, numerus non habet propriam vnitatem, nisi in ordine ad mentem, & ita nec diuisibilitatem habet, nisi in ordine ad mentem, quæ separare potest vnā vnitatem ab aliis, & partialem numerum à totali. Vnde diuersæ rationis est diuisibilitas

quantitatis continua, & discreta, & ideo non est inconueniens, quod idem numerus sit actu diuisus diuisione continui, in potentia vero diuisione discreti: sicut è contrario eadem magnitudo est in diuisibilis diuisione discreti, diuisibilis vero diuisione continui.

Cur autem numerus angelorum etiam si hoc modo mente diuisibilis videatur, nihilominus quantum discretum non sit, tractabimus latius disputatione sequente: nunc breuiter dicimus, multitudinem spiritualem non diuisibilem physico & sensibili modo, quo modo accipiendum est, cum dicitur, quantum esse quod est diuisibile. Exchidi etiam potest hæc multitudo per illam particulam, quorum vtrumque, vel vnum, quodque, vnum quid aptum esse, nam illud vnum intelligi debet de vno quātitatiuo. Addit vero Aristoteles limitationem huic diuisioni, & vtrique membro eius, dicens, multitudinem esse quantum quoddam, si numerari possit, magnitudinem, si sub mensuram cadat, id est, si finita sint. Significans multitudinem vel magnitudinem infinitam non esse quantitatem continuam & discretam: quod quo modo intelligendum sit, explicabimus disputatione sequente, sectione vltima.

SECTIO II.

Utrum quantitas molis sit res distincta à substantia materiali, & qualitatibus eius.

Ntequam essentialē rationem quantitatis continuæ, & distinctionem specierum eius inquiramus, oportet supponere eam esse veram, & realem entitatem, quod non possumus commodius declarare, quam explicando distinctionem eius ab aliis rebus, quod in hac sectione intendimus. In qua præcipue agimus de hac quantitate molis, quam in corporibus experimur, & corpus quantitatum appellamus, quod licet tantum sit vna species quantitatis continuæ, ut infra videbimus, tamen quodam modo includit ceteras, ac sensibilibus est, & in eo magis apparet præfens difficultas, & ideo specialiter in eo explicanda est.

Prima sententia Nominalium refertur.

Est ergo aliquorum sententia præsertim Nominalium, quantitatem molis non esse rem distinctam à substantia, & qualitatibus materialibus, sed vnāquamque earum entitatum per se ipsam habere hanc molem, & extensionem partium, quæ est in corporibus: sed illammet entitatem vocari materiam, verbi gratia, quatenus est substantiale subiectum, vocari autem quantitatem quatenus habet partium extensionem ac distinctionem, idemque proportionaliter dicunt de formis, & qualitatibus materialibus. Vnde inferunt, in vnoquoque composito materiali tot esse quantitates, quot sunt entitates materiales realiter distinctæ, quæ ita possunt sese penetrare, sicut ipsæmet entitates. Ita sentit Aureol. apud Capreol. in 2. distinctione 18 artic. 2. & Ocham in 4. quaestione 4. & quodlib. 4. quaestione 29. vsque ad 33. & quodlib. 7. quaest. 25. & latissime in tractatu de corpore Christi, cap. 17. & sequentibus, & in Logica capit. de Quantit. Gabriel in 2. distinct. 10 Maior in 2. distinct. 12. quaest. 2. Adam in 4. quaest. 5. Albert. de Saxon. 1. Physicor. quaest. 7. Quamquam autem hi auctores satis expresse negent distinctionem realem quantitatis à substantia, an vero in re habeant aliquam distinctionem actualem ex natura rei, saltem modalem, vel tantum rationis ratiocinatæ, nō satis declarant, frequenter enim ita loquuntur, ut nullam distinctionem

in reponere videantur. Dum vero aiunt posse aliquando materialem substantiam sine sua quantitate manere (ita enim de corpore Christi in Sacramento Eucharistiae sentiunt) videntur admittere distinctionem aliquam ex natura rei.

III. Fundamenta huius sententiae sunt, quia rerum distinctio introducenda vel asserenda non est sine ratione aut necessitate cogente, hic autem nulla est ratio vel necessitas, nullus ve effectus, ex quo possit sufficienter colligi realis distinctio inter quantitatem & materiam, verbi gratia: ergo. Probatur minor, quia si quis esset effectus, maxime realis distinctio, aut situatio partium substantiae, nam hoc ipso quod res intelligitur habere unam partem extra aliam, & in entitate sua & in loco, iam intelligitur quantitas. Vtrumque autem horum habet materialis substantia per se ipsam, neque ad ea indiget accidente, quod sit quantitas realiter distincta: ergo nulla est necessitas talis quantitatatis. Probatur minor quoad priorē partem de distinctione entitativa, quia vnaquaeque entitas per se ipsam est distincta ab alia: ergo similiter entitates partiales seipsis distinguuntur. Et hinc etiam patet altera pars, quia quae in entitate sua distinguuntur, in re possunt etiam in diuersis locis constitui: nulla enim est in hoc repugnantia.

IV. Vnde argumentor secundo, nam si quantitas est res distincta à substantia; ergo poterit Deus eas separare, & substantiam materialem sine illa quantitate conservare, sed substantia sic conservata esset quantitas: ergo impossibile est quantitatem esse rem distinctam à tali substantia. Consequentia patet, tum quia si substantia retinet esse quantum sine illa entitate: ergo nihil est, quod ei possit conferre talis entitas. Tum etiam, quia effectus formalis non potest manere sine forma, ergo si esse quantum manet sine illa quantitate distincta: ergo non est effectus formalis eius: ergo neque ipsa aliquid est. Maior vero patet ex dictis supra de distinctionibus in communi, & quia nulla potest fingi essentialis dependentia inter illas duas res, ut nō possit una sine alia conservari: & quia si Deus conservat accedens realiter distinctum sine substantia, multo magis poterit conservare substantiam sine quolibet accidente realiter distincto. Minor vero probatur, nam illa substantia haberet partium distinctionem, quia non possunt, quae distincta erant, in vnam simplicem entitatem coalescere: haberet etiam earum unionem, quia non posset esse diuisa in omnem suam partem: haberet denique localem partium situm, tum propter rationem superius factam, tum etiam, quia posset localiter immota manere, quid enim hoc repugnat? Hae autem solum sunt, quae rem quantam reddunt: ergo.

Tercio quia conservando in substantia materiali omne accidens realiter ab illa distinctum, poterit Deus efficere ut illa res non sit quantitas: ergo non habet substantia hunc effectum ab aliquo accidente realiter distincto, sed ad summum ab aliquo modo ex natura rei distincto. Consequentia est evidens, quia cum nulla forma possit actu esse in subiecto, eique inherere sine suo effectu formali non posset retinere substantia illud accidens, quin esset quantitas. Antecedens probatur, quia potest Deus corpus bipedale redigere ad pedalem situm absque corruptione alicuius entitatis, & ita quantum bipedale fiet pedale absque ullius rei corruptione: & eadem ratione potest rursus illud redigere ad semipedalitatem, ac tādē potest totum redigere ad punctum, in quo statu iam non erit quantum.

IV. Quarto argumentatur Ocham, quia substantia per se ipsam est receptiva contrariarum qualitatum, imo hoc est maxime proprium illi, teste Aristotele in Praedicamentis. c. de substantia: ergo non mediat inter substantiam & qualitates res distincta quae sit quantitas: alias etiam illa esset susceptiva contrariarum ex maiori ratione, quia immediatius illa in se susciperet.

Tom. II. Metaphys.

Secunda & communis sententia.

Contraria sententia est communis Theologorum & Philosophorum: tenet illam D. Thom. 3. part. quaestione 77. articulo 2. & in 4. distinctio. 12. quaestione. 1. articulo. 1. ubi idem tenet Scotus quaestione 2. & in 2. distinctio. 2. quaestio. 9. Durand. Richard. Maior, & alii Doctores communiter in illa distinctio. 12. 4. sentiunt. Capreolus loco supra citato. Heruensis quodlibet. 1. quaestio. 15. Aegid. Theorem. 36. & sequentibus de corpore Christi, Albertus Mag. 1. Physica tract. 2. cap. 4. Soncin. 5. Metaphysica quaestio. 19. & alii frequenter. Et multum fauet Aristoteles, nam in 3. Metaphysica textu 17. & latius libro. 13. & 14. ex professo probat quantitatem non esse substantiam: & contra Pythagoricos probat, dimensiones quantitatis non posse se ipsa separari à materia seu substantia, quia sunt accidentia eius. Et 1. Physica. tex. 13. ait substantiam & quantitatem non esse unum, sed multa: & ubique ita quantitatem distinguit à substantia, sicut qualitatem, ut patet ex eodem loco citato: & ex libro Praedicamentorum. or. & 7. Metaphysica. tex. 8. ubi ait: Longitudo, latitudo, & profunditas quantitates quadam sunt, sed non substantia: quantitas enim non est substantia, sed magis cui haec primo insunt. Item secundo de anima. textu 65. ait substantiam esse sensibilem per accidens, quantitatem autem per se. Primo etiam Physica. textu 33. ait substantiam non esse per se diuisibilem, sed per quantitatem. Et alia loca inferius referemus. Idemque sentiunt Auerroes & alii interpretes dictis locis.

Approbat sententia re ipsa distinguens quantitatem à substantia.

Atque haec sententia est omnino tenenda: quantum enim non possit ratione naturali sufficienter demonstrari, tamen ex principiis Theologiae convincitur esse vera, maxime propter mysterium Eucharistiae. Ex quo etiam ipsa naturalis ratio illustrata intelligit, ipsis etiam naturis rerum esse veritatem hanc magis consentaneam ac conformem. Prima ergo ratio pro hac sententia est, quia in mysterio Eucharistiae Deus separauit quantitatem à substantiis panis & vini, conservans illam, & has conuertens in corpus & sanguinem suum: id autem fieri non potuisset, nisi quantitas ex natura rei distingueretur à substantia. Neque sufficere potuisset distinctio modalis, quia substantia non potest esse modus quantitatis, ut per se notum est: deceret ergo quantitas esse modus substantiae: at vero modus non est ita separabilis ab illa re cuius est modus, ut sine illa esse possit, ut in superioribus ostensum est: ergo quantitas non est tantum modus, sed res distincta à substantia.

Respondent Nominales negando quantitatem substantiae panis manere in Eucharistia post consecrationem, quia non manent intrinseca extensio & situatio praesentia partium substantiae panis, sed manere dicunt quantitatem albedinis, & aliarum qualitatuum ibi manentium: & hanc quantitatem concedunt distinguui à substantia panis. Non enim vniuersae affirmant omnem quantitatem esse idem cum substantia, sed vnamquamque quantitatem cum illa re, quae proxime per illam est quantitas. Quo fit, ut plures quantitates in eodem composito admittant: vnam substantiae, & aliam albedinis, & aliam caloris, & sic de ceteris qualitatibus materialibus: imo & vnam materiae & aliam formae, si materialis sit.

Veruntamen haec responsio in primis repugnat communi sententiae Theologorum, qui censent manere post consecrationem quantitatem substantiae panis, imo & illam esse subiectum aliorum accidentium ibi manentium, ut latius tractatum est in 3. tomo. 3. part. disputationis. 56. Potestque probari ex effectibus, quos experimur in illis speciebus consecratis:

VII.

VIII. Prima probatio vera sententia.

IX. Nominalium responsio.

X. Respondetur.

ff 3 tis:

ris: quos impossibile est saluare sine multis & continuis miraculis. Primus ac præcipuus est, quia hostia consecrata ita est quanta & extensa in suo loco, ut naturaliter non possit in eodem simul esse aut penetrari cum alia hostia consecrata, aut cum quouis alio corpore: hoc autem provenire non potest ex sola quantitate albedinis, vel aliarum quantitarum: ergo. Probatur minor, quia qualitates cum sua propria, & (ut ita dicam) entitativa extensione penetrabiles sunt, tam inter se, quam cum quantitate substantie panis, simul enim cum illa erant in eodem situ: ergo eadem ratione sunt penetrabiles in eodem spatio, cum quibuscunque aliis qualitatibus, & cum quacunque substantia, si nihil aliud est. Ergo vel dicendum est species consecratas ex se non repugnare simul esse in quocunque loco cum alio corpore, sed Deum solum speciali virtute id impedire, ne mysterium pateat, quod factis absurdum est, vel fatendum est manere in accidentibus consecratis rem aliquam ex natura sua repugnantem, & loco impenetrabilem cum aliis substantiis. Hæc autem nulla alia esse potest nisi quantitas substantie, ratione cuius una substantia corporea est naturaliter impenetrabilis loco cum alia, ergo.

*Quæ sit naturalis necessitas asserendi quantitatē
quæ sit res distincta à substantia corporea,
& eiusdem qualitatibus.*

XI.

Atque hinc sumitur naturalis ratio, ob quam necessaria est in corporibus hæc res, quam vocamus quantitatē à substantia distinctam. Nam videmus in substantia materiali multas res in se extensas esse ita inter se coniunctas, ut intine penetrantur simulque in eodem spatio existant absque ulla repugnantia inter se. Rursusque videmus unam substantiam corpoream, & unam partem integram eiusdem corporis, repugnare alteri in eodem spatio, ita ut non possint sese penetrare: ergo necesse est, ut hic effectus, & hæc repugnantia proveniat ab aliquare distincta à substantia, & qualitatibus, quandoquidem hæc solæ inter se non habent illam repugnantiam.

XII.
*Objectioni
respondetur.*

Dicere verò possunt auctores contrarie sententiæ, hanc repugnantiam corporum, vel partium corporum inter se in eodem spatio, provenire quidem ex quantitate materiæ: quæ hanc habet naturam, ut cum quantitate formæ vel materialium qualitarum non repugnet penetrari in eodem spatio: cum quantitate vero alterius materiæ repugnantiam habeat. De ipsa ergo quantitate materiæ negabunt isti auctores distinguere à substantia ipsius materiæ, sed dicent, partes substantiales materiæ per se ipsas habere hanc molem & crassitiem, ratione cuius sese excludunt, & extendunt in spatio. Et in hoc constituent differentiam aliquam inter quantitatē materiæ & formarum tam substantialium, quam accidentalium materialium, quod hæc omnes sunt actus actuanes, & ex hac parte subtiliores sunt, quam materia, & penetrabiliores tum inter se, tum etiam cum potentia materiali. At vero materia quia per modum potestatis crassior est, ideo licet cum suis actibus penetrari possit, tamen partes eius per se sunt loco impenetrabiles. Atque hæc responsio & sententia sic explicata non potest facile evidenter impugnari, sistendo in pura ratione naturali.

XIII.

Nihilominus tamen partim ratione naturali, partim adiuncto mysterio, sufficientissimè improbatur. Nam, vel quantitates formæ & qualitarum sunt vere ac vivuoc quantitates cum quantitate materiæ, vel non, sed tantum dicuntur quantitates per quandam proportionem, quia nimirum coextenduntur quantitati materiæ. Ita ut sola materia intelligatur per se quanta: reliqua per ipsam, quatenus in illa extenduntur: Si primum dicant hi auctores, ut

re vera videretur dicere, sine ratione constituunt illam differentiam inter quantitatē materiæ & formarum, cum de ratione veræ quantitatē sit conferre hanc molem rei quantæ. Et deinde non saluant mysterium, nam videmus quantitatē albedinis habere illammet naturam expellendi corpus aliud ab eodem loco, & reddendi ipsas partes albedinis impenetrabiles in eodem loco. Si autem dicerent secundum, magis quidem consequenter loquerentur, stando in sola ratione naturali: mysterium tamen nullo modo saluari posset, nisi fingendo continua miracula. Quia necesse est fateamur, nullam veram quantitatē manere in accidentibus consecratis, & consequenter neque rem ullam, quæ illa reddat loco impenetrabilem, tam cum aliis corporibus, quam cum suis partibus integralibus inter se. Accedit etiā, quod si nulla vera quantitas manet, non manebunt illa accidentia inter sese colligata, neque in uno tertio. Item, non possent qualitates illæ naturaliter intine, quia in nullo essent subiecto: quæ omnia repugnant experientis, ad quas saluandas erit necessarium fingere singula miracula. Tandem etiam in ratione naturali est satis voluntariè dictum materiam solam habere quantitativam extensionem per se & per puram entitatem substantiālem suam: alia vero omnia, quæ in materia inveniunt, esse quanta per accidens, & absque propria quantitate.

Secunda ratio principalis ex eodem mysterio sumpta est, quia sub speciebus consecratis est corpus Christi Domini cum sua naturali quantitate, & tamen non habet extensionem partium suam in ordine ad locum, ut ex fide constat: ergo æqualis extensio partium substantiæ in ordine ad locum non est ipsa quantitas substantiæ, ergo est alia res media inter substantiam, & illam extensionem in ordine ad locum. Maior est certa apud Theologos, paucis exceptis: camque late confirmant 3. tom. disp. 48. sect. 1. & disp. 51. sect. 2. Vbi etiam aliis argumentis naturalibus ostendi, actualem extensionem corporis in ordine ad locum non esse quantitatem corporis. Præcipue quia si talis extensio non est aliud, quam præsentia localis, quam corpus habet in suo spatio: quæ præsentia confurgit ex partialibus præsentis singularum partium, & ideo etiam ipsa extensa est, & quanta per accidens, ut infra dicemus: hæc autem præsentia non est quantitas ipsa, ut videtur per se notum, nam quantitas permanet semper eadem, etiam si corpus præsentiam mutet, & situm partium in ordine ad locum, id est, etiam si sedeat vel stet, vel hic aut illic sitat.

Quod si dicant quantitatē non esse ipsam actualem loci seu spatii occupationem, sed esse extensionem illam, quam in se habet corpus quantum, ratione cuius aptum est in hoc, vel illud spatium occupare, & hunc vel illum situm partium habere, illam vero extensionē non esse rem divisam à substantia: si hoc (inquam) dicant, interrogo ulterius, an Christus in sacramento habeat hanc extensionem, quæ dici potest aptitudinalis in ordine ad locum. Nam si habet, falso ipsi dicunt, carene corpus Christi extensione quantitativa in Eucharistia: si vero non habet, præter illud absurdum, quod corpus illud carebit in sacramento propria quantitate, sequitur ad hominem contra Nominales, extensionem illam esse distinctam ex natura rei à substantia corporis Christi, & qualitatibus eius: cumque ostensum sit, esse etiam distinctam ab actualem extensionem in loco, sit, dari inter substantiam, & actualem extensionem in loco extensionem mediam distinctam ex natura rei ab illis, quæ sit quantitas. Quod si hoc admittant, frustra dicent illam extensionem esse modum ex natura rei distinctum à substantia, & separabilem ab illa, & non esse rem distinctam, cum rationes eorum contra utrumque æque procedant, & rationes alie probent non solum esse modum, sed etiam rem distinctam.

Secd

Sed fortasse dicent, illam naturalem aptitudinem quam corpus habet, ut extensue occupet & repleat locum, esse ipsammet integritatem substantiæ materialis; nullamque rem illi addere, neque modum realem ex natura rei distinctum, sed tantum secundum rationem, & modum concipiendi nostrum, illam rem vocari substantiam, quatenus per se est: vocari autem quantam, quatenus est apta ad occupandum extensum locum, & illam extensionem aptitudinalem, seu aptitudinem ad extensionem localem vocari quantitatem, eamque distinctionem rationis sufficere ad constituendum diuersum prædicamentum quantitatis: sicut dicemus infra de duratione, seu quando, & aliis prædicamentis. Atque ita saluabunt & quantitatem corporis Christi manere in sacramento altaris, & non distingui a substantia.

Contra hanc autem euasione, ad hominem quidem obicere possumus, quia Nominales non ita philosophantur de quantitate, sed ipsam sitalem extensionem in loco quantitatem vocant, quod est satis absurdum. Nec minus est, quod ex illo sequitur, videlicet corpus Christi in Eucharistia carere sua quantitate. Simpliciter vero solum occurrit ad obiciendum, quod iuxta illam modum explicandi, re vera tollitur quantitas ex rebus, & sola substantia dicitur per se apta ad illam extensionem localem: illa vero distinctio rationis, si nulla est in re distinctio, magis videtur inueniri ad saluandum modum loquendi quam ad ponendam in re veram quantitatem, quam antiqui Philosophi posuerunt in substantia rationem propriam formam accidentalem eius, non minus quam qualitatem. Quæ argumenta sunt probabilia, illud vero solum est efficax quod ex impenetrabilitate dimensionum sumitur, & in priori discurfu explicatum est.

Et confirmatur breuiter, nam si quantitas substantiæ est illo modo idem cum substantia, interrogo an sit idem cum materia, vel cum forma materiali, vel cum toto composito. Non cum materia sola, nec cum forma sola: quia vtraque est natura sua ita composita in sua entitate, ut apta sit extendi in loco secundum partes. Nec etiam potest esse idem cum vtraque: alias duæ illæ quantitates materiæ & formæ sese loco penetrarent. Dices id non esse inueniens, quia illæ quantitates sunt partiales, & ex illis constat vna integra quantitas, quæ se habet ut actus & potentia est intelligibilis, & plane repugnans formæ accidentali. Deinde in homine non est illa compositio ex quantitate corporis & animæ, & tamen est tam completa quantitas corporea, & impenetrabilis cum aliis corporibus, sicut in aliis rebus naturalibus. Denique si præcise consideretur quantitas materiæ, ex vi illius ipsa materia ita est extensa ut partes eius sint inter se impenetrabiles, peratque diuersos situs partiales, & idem est de quantitate formæ materialis siue substantialis, siue accidentalis. quod ex vi eius partes talis formæ habent eandem extensionem & impenetrabilitatem inter se: ergo figmentum est quod dicitur, hanc repugnantiam oriri ex quantitate composita.

Est ergo in materiali composito vna entitas simplex quantum ad essentialem compositionem, & realiter distincta à tota substantia, & à qualitatibus propriam realitatem habentibus (quod dico propter figuram, quæ solum est modus quantitatis) à qua entitate prouenit formaliter hæc moles corporea, ratione cuius corpora occupant loca extensa, & inter se sunt naturaliter impenetrabilia, & cum hac entitate possunt penetrari (ut sic dicam) aliæ res quæ propriam quantitatem non habent, & quæ

possunt vel esse subiectum talis entitatis, ut materia, vel esse simul in eodem subiecto cum illa entitate, ut in subiecto proximo, ut qualitates materiales, & ideo hæc omnia inter se simul sunt, quia cum eadem quantitate alio modo coniunguntur, & mediante illa extensionem habent, & solum ratione illius habent repugnantiam cum quacunque alia re corporea in eodem spatio.

Fundamentis contrariæ sententiæ sit satis.

Ad fundamenta contrariæ sententiæ respondeatur: Ad primum quidem negando minorem, iam enim satis declaratum est, quæ sunt in ordine naturæ & gratiæ sufficientia signa huius distinctionis: & quoniam effectus inueniatur in corporalibus substantiis propter quem fit talis entitas necessaria: idque magis constabit ex sequentibus sectionibus, ubi amplius declarabimus proprium effectum formalem quantitatis: omnis enim forma est propter suum effectum formalem. Ad argumentum autem in forma, concedo esse in materia & forma materiali partes entitatiue distinctas per se ipsas, quod infra ostendam: concedo etiam illas partes posse locis distincti, etiam si intelligantur esse sine quantitate: distincta realiter per diuinam potentiam: sicut etiam duæ substantiæ angelicæ possunt locis separari. Nego tamen, rem esse quantam ex hoc præcise, quod partes eius sint in distinctis spatiis partialibus, sed ex hoc quod necessario postulent ex se talem extensionem in spatio. Aliud est enim esse posse in diuersis spatiis, quod duabus rebus etiam incorporeis conuenit, aliud vero est naturaliter esse non posse nisi in diuersis spatiis, quod duobus angelis non inest: igitur illud prius non requirit quantitatem, & ideo conuenire posset partibus materiæ, etiam si quantitate priuarentur: hoc vero posterius omnino requirit quantitatem. Vnde si partes materiæ sine quantitate essent, indifferenter esse possent, vel in eodem vbi, vel in diuersis. Quod ergo sint ita dispositæ, ut necessario requirant ex natura rei situs diuersos, id prouenit ex quantitate. Cur autem hanc ipsam dispositionem habeat materia per rem à se distinctam, & non per se ipsam, à posteriori constat ex indicibus & effectibus supra enumeratis: à priori vero non est alia ratio, nisi quia munera materiæ, vel formæ & quantitatis sunt primo diuersa, & ideo requirunt entitates diuersas. Item quia, sicut materia per se nec est formata, nec alba, &c. ita nec est per se quanta, quia est limitata ad solam suam potentialitatem: forma vero substantialis etiam est limitata ad suum effectum & rationem substantialem, & idem est cum proportionem de qualitatibus.

Ad secundum, non desunt qui negent posse Deum conseruare substantiam corpoream sine quantitate: quorum opinio nullo modo probanda est, eamque infra reiiciemus, procedit enim ex falsa existimatione de formali ratione & effectui quantitatis. Admisso ergo illo casu nego tunc fore substantiam vel materiam quantam. Ad probationem autem concedo habituram tunc illam substantiam partium distinctionem, compositionem, & unionem. Concedo item posse partes illius substantiæ cum distinctis vbi conseruari à Deo, ut ratio ibi facta probat: hæc tamen omnia non sufficiunt ut substantia sit quanta, nisi habeat hanc molem corpoream, ratione cuius & aliis corporibus repugnat in eodem situ, & partes eius sese pellunt naturaliter ab eodem spatio, quod non haberet illa substantia quantitate priuata: nam æque posset cum aliis corporibus penetrari in eodem situ, ac substantia angelica, & partes eius indifferenter esse possent in eodem vbi, & in diuersis, ut dictum est. Dices: Ergo non differt

ferret tunc talis substantia à substantia angeli. Respondetur differre quam plurimum. Nam substantia illa, ut dixi, composita esset ex partibus, non tantum essentialibus, sed materialibus, & integrantibus substantialem rationem quantitatis. Imo vniuersaliter colligimus nullius entis realis essentiam posse primo ac per se collocari in ratione mensuræ: ideoque nullum prædicamentum reale ex hac ratione constitui. Ac denique simul etiam declarabimus, an possit mensura tribui quantitati, ut proprietates eius, esto non sit prima eius ratio essentialis.

XXII.
Tertio.

Ad tertium nego assumptum: impossibile est enim, ut in substantia materiali conferuetur omnis forma accidentaliter realiter distincta, quin maneat quanta, ut argumentum recte probat. Quamuis autem Deus penetraret duo corpora in eodem loco, non redderet illa non quanta, nec ex duobus quantis facit vnum quantum, sed seruata distinctione quantitatis constituit ea in eodem spatio. Sic ergo, licet Deus corpus bipedale constitueret in spatio pedali, non per condensationem, sed per partium penetrationem non redderet illud minus quantum, neque duas partes in vnam reduceret, sed in eodem spatio eas collocaret, quod longe diuersum est. Eademque responsio est de quacunque reductione corporis quanti quantumvis magni ad breuissimum spatium, in quo sit aliqua ex eorum per partium penetrationem. De reductione autem totius quanti ad indiuisibile spatium controversia est an sit possibilis, mihi tamen pars affirmans indubitata est supposito mysterio Eucharistie, ut dixi in tomo 3. parte, disputat. 52. sectione 3. Nego tamen, substantiam sic constitutam in spatio indiuisibili, non fore quantam, nam corpus Christi quantum, est etiam in sacramento, licet sit etiam in puncto indiuisibili. Et ratio est, quia ut dixi, quantitas non est actualis extensio in spatio, sed aptitudinalis, & hanc retinere potest corpus, etiam si actu non sit in spatio extenso, ut ibi late tractauimus de corpore Christi.

XXIII.
Quarto.

Ad quartum responderetur, substantiam esse susceptiuam contrarietatum, ut primum subiectum, quantitatem vero ut proximum.

SECTIO III.

An essentia quantitatis consistat in ratione mensuræ.

I.

Scendumus quantitatem esse, nunc exactius declaranda est eius essentia, ex quo etiam magis constabit quæ sit necessitas huius accidentis, quod quantitatem vocamus.

Prima sententia affirmans.

II.

Nonnulli ergo authores sentiunt rationem quantitatis positam esse in hoc, quod sit mensura. Ita tenet D. Thomas opuscul. 52. de natura loci in fine. Et videtur esse sententia Aristotelis in prædicamento quantitatis, tum quia ex ratione mensuræ prohat orationem esse speciem quantitatis discretæ à numero distinctam, tum etiam, quia ibi distinguit varias species quantitatis, quæ solæ sub ratione mensuræ discerni possunt, ut de superficie & loco dicit superius D. Thomas. Estque eadem ratio de tempore. Ex quibus hæc potest confici ratio, nam illa est essentialis ratio quantitatis, quæ communis est omnibus speciebus eius, & sub qua possunt adæquare distinguui, & non sub alia: sed huiusmodi est sola ratio mensuræ: ergo in ea consistit essentialis ratio quantitatis.

Contraria sententia probatur.

III.

Contraria sententia est eiusdem D. Thomæ in aliis locis, & communior Doctorum, ut latius in

sequente sectione referemus. Quam ut exactius declaremus, & confirmemus, explicandum prius est in quo consistat ratio mensuræ, & quomodo illa sit. Et inde facile constabit non posse hanc esse primam essentialem rationem quantitatis. Imo vniuersaliter colligimus nullius entis realis essentiam posse primo ac per se collocari in ratione mensuræ: ideoque nullum prædicamentum reale ex hac ratione constitui. Ac denique simul etiam declarabimus, an possit mensura tribui quantitati, ut proprietates eius, esto non sit prima eius ratio essentialis.

Duobus igitur modis potest accipi ratio mensuræ, scilicet actiue & passiue, id est, quod res sit apta ad mensurandum aliud, vel quod sit apta ut mensuretur ab alio. Hic non agimus de mensura passiue, sed actiue, de hac enim mensura loquuntur Doctores omnes, cum præsentem questionem tractant: quamuis si rem ipsam spectemus, idem interrogari posset de mensura passiue sumpta. Nam substantia per quantitatem habere videtur, quod mensurabilis sit. Et Aristoteles 5. Metaphysic. cap. 13. magnitudinem dixit esse quantum quoddam, si sub mensuram cadere possit, & multitudinem esse dixit, si numerari possit, quod idem est ac mensurari. Itaque, sub utraque ratione potest tractari questio, & ex vno sensu facile expeditur alius.

Rursus considerandum est, mensuram posse sumi vel aptitudine vel actu, id est, quæ apta est ad mensurandum aliud, vel quæ actu mensurat illud; hinc ergo etiam est sermo de mensura aptitudine non actu. Nā certum est esse actu mensuram non solum non esse essentiam quantitatis, verum etiam, nec realem proprietatem illi semper conuenientem. Quod patebit facile ex actu mensurandi, quem oportet etiam cognoscere ad ipsam aptitudinem intelligendam.

Mensurare igitur aliquid in actu nihil aliud est, quam vnius quantitatem ad aliam applicare, ut per eam cognosci, vel notificari possit, licet enim pannum mensuramus vlnā, & similia. Vnde mensura dicitur, quæ apta est, ut per illam alterius quantitas cognoscatur. hoc enim sensu accipienda est descriptio Aristotelis 10. Metaphysic. cap. 2. *Mensura est id, quo quantum cognoscimus*: igitur mensurare erit utriusque rei medio ad cognoscendam rei quantitatem: denique utrumque satis constat ex significatione vocis & ex ipso usu mensurandi. Non videtur autem actus mensurandi esse ipsa cognitio, nam potius hæc est effectus mensurationis: est ergo quædam applicatio mensuræ ad mensuratum, qua homo utitur ut medio ad cognoscendam quantitatem rei. Hæc autem applicatio interdum semel tantum facta sufficit ad notificandam quantitatem rei, ut quando res mensurata est ad æquata mensuræ, vel minor illa, nam tunc per æqualitatem, vel per proportionem excessus cognoscitur rei quantitas, & tunc dicitur mensuratio fieri per solam accommodationem vnius ad aliud, vel collationem vnius tum alio. Aliquando vero mensura semel applicata non ostendit rei quantitatem: sed oportet eandem applicationem sæpius repetere: quo modo utitur palmo ad metiendam vlnam, & pede aut passu ad metiendum stadium. Et tunc dicitur fieri mensuratio per repetitionem. Qui modus mensurandi per se primo videtur esse proprius numeri & circa continua non exercetur, nisi quatenus in eis aliquis numerus partium apprehenditur ac distinguitur: incipitque semper ab unitate & per repetitionem plurium unitatum perficitur. Atque hic posterior modus mensurandi complectitur quodammodo priorem, præsertim respectu quantitatis continue, de qua agimus, quia etiam sit per accommodationem mensuræ repetitam: nam quod in priori modo semel tantum fiat accommodatio, non est quia formaliter sit alius modus mensurandi, sed vel quia non perficitur mensuratio, sed inchoatur tantum, vel quia parua est quantitas rei mensuræ. Quæ